

Rubrik specificerande dokument	Omfattar område/verksamhet/enhet	Sidan 1 av 10
ÖVERENSKOMMELSE	Hälso- och sjukvård	
Upprättad av (arbetsgrupp alt. namn, befattning)	Beslutande organ	Gäller från datum
Särskild arbetsgrupp	Vilgotgruppen	2012-03-02
Ansvarig för revidering (arbetsgrupp alt. namn, befattning)	Version nr	Reviderad datum
Barn- och ungdomsgruppen	1	

Samverkan mellan landstinget och kommunerna i Örebro län angående bedömning av egenvård i förskola/skola

Innehållsförteckning

1 Föreskrifter om egenvård.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Definition på egenvård.....	3
1.3 Den individuella bedömningen.....	3
1.4 Planering och dokumentation av egenvården.....	4
2 Samverkan mellan landstinget och kommunerna.....	5
2.1 Definitioner.....	5
2.1.1 Egenvård.....	5
2.1.2 Samråd.....	5
2.2 Hälsa- och sjukvårdens roll.....	5
2.3 Vårdnadshavarens roll.....	6
2.4 Förskolans/skolans roll.....	6
2.5 Skolhälsovårdens roll.....	6
2.6 Förvaring av elevers mediciner i skolan.....	6
2.7 Rekommendationer.....	7
3 Blanketter.....	7
4 Arbetsgrupp.....	8

Bilagor

- Bilaga 1 Flödesschema – ansvarsfördelning landsting/kommuner
- Bilaga 2 Medicinering som egenvård inom förskola/skola

1 FÖRESKRIFTER OM EGENVÅRD

1.1 Bakgrund

Bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård regleras i Socialstyrelsens föreskrift ([SOSFS 2009:6](#)). Föreskrifterna innebär att Socialstyrelsen tydliggör vad som gäller vid dessa bedömningar och ställer krav på att hälso- och sjukvården utgår från vad som är patientsäkert i varje enskilt fall.

Med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården bedömt att en person kan utföra själv.

Den egenvård som patienten utför själv eller med hjälp av någon annan som inte är hälso- och sjukvårdspersonal räknas inte som hälso- och sjukvård och omfattas därmed inte av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Däremot är hälso- och sjukvårdens bedömning, planering och uppföljning att betrakta som hälso- och sjukvård. Föreskrifterna vänder sig alltså till hälso- och sjukvården som ska göra säkra bedömningar och i vissa fall planera för egenvården.

1.2 Definition på egenvård

Med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en patient själv kan utföra.

1.3 Den individuella bedömningen

Vilka åtgärder som utgör egenvård kan inte anges generellt utan är beroende på omständigheter i varje enskilt fall. Enligt föreskrifterna ska en bedömning göras i samråd med patienten och utifrån dennes fysiska och psykiska hälsa samt med hänsyn till livssituationen i övrigt. Resultatet av bedömningen beror alltså på om patienten har förutsättningar att själv klara av att utföra egenvården på ett säkert sätt eller instruera någon att hjälpa till. Om personen inte själv kan ansvara för egenvården är resultatet av bedömningen beroende på hur stödet och hjälpen ser ut.

En skiljelinje mellan hälso- och sjukvård och egenvård är om åtgärden kräver medicinskt utbildad personal. Om det krävs medicinskt utbildad personal är det fråga om hälso- och sjukvård och den omfattas då av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Närstående och personliga assistenter kan dock ha förvärvat stor kunskap om en enskild patients behov och kan i vissa fall klara av att utföra åtgärden som normalt kräver medicinskt utbildad personal, men då räknas insatsen som egenvård.

Det är den behandlande legitimerade yrkesutövaren (exempelvis läkare, sjuksköterska) som inom sitt ansvarsområde ska bedöma om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. Om en patient behöver praktisk hjälp för att utföra egenvården ska den som gör bedömningen först samråda med närstående eller ansvarig befattningshavare hos en annan aktör, till exempel skolan.

Hälso- och sjukvården behöver i det enskilda fallet samråda med dem som ska utföra egenvården för att bedömningen ska bli så riktig som möjligt. En hälso- och sjukvårdsåtgärd får inte bedömas som egenvård, om analysen visar att det föreligger risk för att patienten skadas.

Föräldrar kan många gånger ta ansvar för barnets egenvård hemma. Även vid mer avancerade åtgärder lär sig ofta föräldrarna hur barnet ska skötas om på ett säkert och tryggt sätt. En ana-

lys av riskerna måste dock alltid göras utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Den som gör bedömningen måste vara lyhörd för familjens situation och behov av hjälp och stöd. Om det är fråga om mer avancerade åtgärder är det viktigt att föräldrarna får tillräcklig information om vad egenvården innebär och att man planerar egenvården tillsammans.

När barnet börjar i skolan måste en ny bedömning göras utifrån de nya förutsättningarna. En analys ska göras om åtgärden kan utföras av personalen på ett säkert sätt. För att hälso- och sjukvården ska kunna göra en korrekt bedömning ska samråd ske med skolan.

Skolan har ett ansvar för att eleverna får hjälp med sin egenvård, till exempel att ta sin medicin när barnet vistas i skolan. Men i sådana fall där personalen inte klarar av att utföra åtgärden på ett säkert sätt kan åtgärden inte bedömas som egenvård i skolan. Ansvaret för åtgärden ligger då på hälso- och sjukvården. Skolhälsovården har inte ansvar för att utföra egenvård.

Det kan bli olika bedömningar beroende på vem som ska utföra åtgärden. En åtgärd kan bedömas vara egenvård när föräldrarna utför åtgärden, men räknas som hälso- och sjukvård när patienten befinner sig i skolan eller på till exempel ett korttidsboende. Bedömningen beror på om åtgärden kan utföras på ett säkert sätt.

När det är fråga om hälso- och sjukvård kan det i vissa fall bli aktuellt med att delegera en medicinsk arbetsuppgift. Det är då viktigt att tänka på att den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonal får överlåta en medicinsk arbetsuppgift till någon endast när det är förenligt med en god och säker vård. Den som överlåter en arbetsuppgift svarar för att den som övertar uppgiften har förutsättningar att fullgöra uppgiften. Det innebär att delegering är ett undantag.

När en åtgärd utförs som egenvård räknas det alltså inte som hälso- och sjukvård och omfattas inte av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Om patienten skadas vid utförandet av egenvård görs bedömning av ansvar enligt allmänna skadestånds- och straffrättsliga regler. Hälso- och sjukvården har dock ansvar för att bedömningen är riktigt gjord och att den omprövas när förutsättningarna ändras.

1.4 Planering och dokumentation av egenvården

Om patienten har behov av stöd och hjälp i samband med egenvården och om det inte är uppenbart obehövt ansvarar den som gjort bedömningen för att en planering görs tillsammans med den enskilde. Planeringen ska även i förekommande fall göras i samråd med närstående, andra vårdenheter eller aktörer som till exempel skolan, som kan komma att beröras. Planeringen ska dokumenteras i patientens journal.

Av dokumentationen av planeringen ska det framgå vilken åtgärd som har bedömts som egenvård, om patienten själv eller med hjälp av någon annan ska utföra egenvården och hur information och instruktioner till dem som ska utföra egenvården ska ges. Dessutom ska det framgå vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas om patienten har drabbats av eller har utsatts för risk att drabbas av skada eller sjukdom i samband med egenvården och vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas om patientens situation förändras. Av dokumentationen av planeringen ska det också framgå hur och när bedömningen av egenvården ska följas upp och när en omprövning av bedömningen av egenvården ska göras.

Avsnitt 1.1 – 1.4 lyfter i avkortad form fram det som berör skolan i Socialstyrelsens föreskrifter och meddelandeblad om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård ([SOSFS 2009:6](#)). Dessutom förklaras hälso- och sjukvårdens ansvar.

2 SAMVERKAN MELLAN LANDSTINGET OCH KOMMUNERNA

Vilgotgruppens (organisation för samverkan kommuner och landsting) arbetsgrupp för barn- och ungdomsfrågor, Barn- och ungdomsgruppen har gett en arbetsgrupp med representanter från kommunerna och landstinget uppdraget att arbeta fram riktlinjer gällande bedömning av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.

Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS 2009:6) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård gäller oavsett ålder men förhållandena blir annorlunda i förskolan än i skolan eftersom förskolan inte är en obligatorisk verksamhet. Enligt överenskommelse mellan landstinget och kommunerna i Örebro län ska i tillämpbara delar samma rutiner gälla i förskolan som i skolan.

2.1 Definitioner

2.1.1 Egenvård

Med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en patient själv kan utföra.

2.1.2 Samråd

Med samråd avses att hälso- och sjukvården (behandlande läkare eller sjuksköterska) kontaktar förskolans/skolans förskolechef/rektorer antingen telefonledes och/eller brevledes eller att ett möte sker mellan hälso- och sjukvården och berörd personal på förskolan/skolan. Detta för att hälso- och sjukvården ska kunna göra bedömningen om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.

I vissa fall kan den ansvarige läkaren eller sjuksköterskan komma överens med barnets vårdnadshavare om att vårdnadshavaren instruerar förskolans/skolans personal om hur en egenvårdsåtgärd ska utföras i förskolan/skolan.

2.2 Hälso- och sjukvårdens roll

Föreskrifterna riktar sig till hälso- och sjukvården och beskriver hälso- och sjukvårdens roll när det gäller bedömning av om en åtgärd kan utföras som egenvård på ett säkert sätt eller inte. I föreskriften beskrivs hur den individuella bedömningen ska göras samt hur planering i samband med egenvården ska gå till samt hur dokumentation ska göras. När hälso- och sjukvården fått medgivande från vårdnadshavarna kontaktar hälso- och sjukvården (behandlande läkare eller sjuksköterska) förskolans/skolans förskolechef/rektorer för samråd utifrån att egenvården ska kunna utföras på ett säkert sätt i förskolan/skolan. Ansvar för detta vilar på hälso- och sjukvården. När hälso- och sjukvården gjort en planering av egenvården i samråd med vårdnadshavarna och förskolan/skolan ska det framgå av planeringen i vilka fall och när den ansvarige läkaren eller sköterskan ska kontaktas (bilaga 1).

I vissa fall kan den ansvarige läkaren eller sjuksköterskan komma överens med barnets vårdnadshavare om att vårdnadshavaren instruerar förskolans/skolans personal om hur en egenvårdsåtgärd ska utföras i förskolan/skolan. I praktiken blir det då vårdnadshavarna som instruerar personalen om hur exempelvis en medicinering under dagen i förskolan/skolan ska gå till. Vårdnadshavare och ansvarig personal kan då gemensamt fylla i blankett om medicinering som egenvård inom förskola/skola där det framkommer vilka uppgifter som är viktiga att känna till för personalen (bilaga 2).

2.3 Vårdnadshavarens roll

I vissa fall kan den ansvarige läkaren eller sjuksköterskan komma överens med barnets vårdnadshavare om att vårdnadshavaren instruerar förskolans/skolans personal om hur en egenvårdsåtgärd ska utföras i förskolan/skolan. I praktiken blir det då vårdnadshavarna som instruerar personalen om hur exempelvis en medicinering under dagen i förskolan/skolan ska gå till. Vårdnadshavare och ansvarig personal kan då gemensamt fylla i blankett om medicinering som egenvård inom förskola/skola där det framkommer vilka uppgifter som är viktiga att känna till för personalen (bilaga 2).

2.4 Förskolans/skolans roll

Skolväsendet omfattar bland annat skolformerna förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i bland annat förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan och specialskolan. I den lokala rutinen enligt överenskommelse om samverkan mellan landstinget och kommunerna i Örebro län angående egenvård omfattas även förskolan. Därför ska i tillämpbara delar samma rutiner gälla i förskolan som i skolan.

Förskolechef/rektor som är ansvarig för barnets placering i förskolan/elevens skolgång får i samråd med vårdnadshavarna och personalen bedöma och besluta vem eller vilka som kan åta sig uppgiften i förskolan/skolan. Förskolechef/rektor är också ytterst ansvarig för att barns/elevs och lärares arbetsmiljö är så god att uppgiften kan utföras i en lugn och trygg miljö.

Förskolan/skolan har ett ansvar för att barn/elever får hjälp med sin egenvård, till exempel att ta sin medicin när barnet vistas i förskolan/skolan. Personalen måste då iakttä att det är rätt barn, rätt läkemedel, rätt tidpunkt och att läkemedlet ges på korrekt sätt. Om personalen inte klarar av att utföra åtgärden på ett säkert måste personalen föra tillbaka det till vårdnadshavarna och förskolechef/rektor. Vårdnadshavarna eller förskolechef/rektor kontakter i sin tur ansvarig läkare eller sköterska. Ansvarig läkare eller sjuksköterska tar då ställning till vilka åtgärder som bör vidtas så att egenvården kan fungera.

2.5 Barnhälsovårdens/Skolhälsovårdens roll

Barnhälsovården/skolhälsovården har inte ansvar för att utföra egenvård. Det är inte barnhälsovårdens/skolhälsovårdens ansvar att instruera personal om hur en egenvårdsåtgärd ska gå till. Om BVC-sköterskan/skolsköterskan eller BVC-läkaren/skolläkaren ändå är behjälplig med att instruera utför de en hälso- och sjukvårdsåtgärd och tar på sig ett ansvar för de instruktioner de ger.

För elev i skolan kan hälso- och sjukvården vid behov kontakta skolhälsovården telefonledes och/eller brevledes för att informera om att eleven får hjälp med egenvård av skolans personal (bilaga 1). Detta utifrån att vårdnadshavarna gett sitt medgivande till att skolhälsovården informeras.

2.6 Förvaring av barns/elevs mediciner i förskolan/skolan

Barnets/elevs vårdnadshavare ansvarar för att barnets/elevs mediciner finns tillgängliga, att medicinerna inte har passerat utgångsdatum, att medicinerna är märkta med namn och personnummer och att en skriftlig ordination finns där medicinerna förvaras. Det ska framgå hur och när läkemedlet ska ges. I princip ska mediciner alltid förvaras inlåsta för att minska risken för intoxicationstillbud. När det gäller mediciner för akut bruk är det dock speciellt viktigt att de förvaras så att de går snabbt och lätt att nå. Det är viktigt att vårdnadshavarna

och personalen kommer överens om en säker förvaring och att all berörd personal är informerad. Det är viktigt att det alltid framgår hur berörd personal kan nå vårdnadshavarna under dagen. Det är också viktigt att rutiner finns för hur eventuell medicinering ska handhas vid utflykter från förskolan/skolan (bilaga 2). Äldre barn/elever kan ibland själva ta ansvar för sin medicinering.

2.7 Skydd mot blodsmitta

Rekommendationer till skydd mot blodsmitta i förskolan/skolan och riktlinjer för hantering av smittförande avfall inom skolan beskrivs under nedanstående länkar. Länkarna finns här för att personalen inom förskola/skola lätt ska kunna hitta information om blodsmitta, om tillbud med stickskada sker i samband med att personal exempelvis hjälper elever med diabetes.

Förskolan: [Blodburen smitta](#)

[Hepatit B daghem - en föräldrainformation](#)

Skolan: [Skydd mot blodsmitta](#)

[Vid risk för blodsmitta](#)

[Smittförande avfall](#)

3 BLANKETTER

I de fall behandlande läkare eller sjuksköterska och vårdnadshavarna kommit överens om att vårdnadshavarna instruerar personal om barns/elevs **medicinering** under förskoledagen/skoldagen kan blanketten om medicinering som egenvård inom förskola/skola användas (bilaga 2).

I vissa fall bör hälso- och sjukvården tillsammans med vårdnadshavarna och förskolan/skolan dokumentera planeringen för egenvården i förskolan/skolan på avsedd blankett som därefter lämnas till förskolan/skolan.

Ett exempel är en blankett [Diabetes under skoldagen - Plan för egenvård](#) framtagen av nationella diabetes-teamet. Blanketten finns på Skolverkets hemsida under ovanstående länk. Blanketten används av Barn- och ungdomskliniken, universitetssjukhuset, Örebro.

Ett annat exempel är barn med kraftig allergi som kan riskera att utveckla en **anafylaktisk reaktion**. En del av dessa barn förses med adrenalinpenna, oftast Anapen. Barnläkarna använder ibland blanketten [Handlingsplan för akutmedicin](#) för att informera om hur akutmediciner i en sådan situation ska tas. Denna blankett kan då kombineras med blanketten om medicinering som egenvård inom förskola/skola (bilaga 2). Blanketten om medicinering som egenvård inom förskola/skola behövs för överenskommelsen mellan vårdnadshavarna och förskolan/ skolan (bilaga 2).

Under länkarna i detta stycke finns instruktionsfilmer på olika **autoinjektorer för adrenalin**. Filmerna kan användas på förskolan/skolan för information och instruktion till personalen.

[Instruktionsfilm om Anapen](#)

[Instruktionsfilm om Epipen](#)

[Instruktionsfilm om Jext](#)

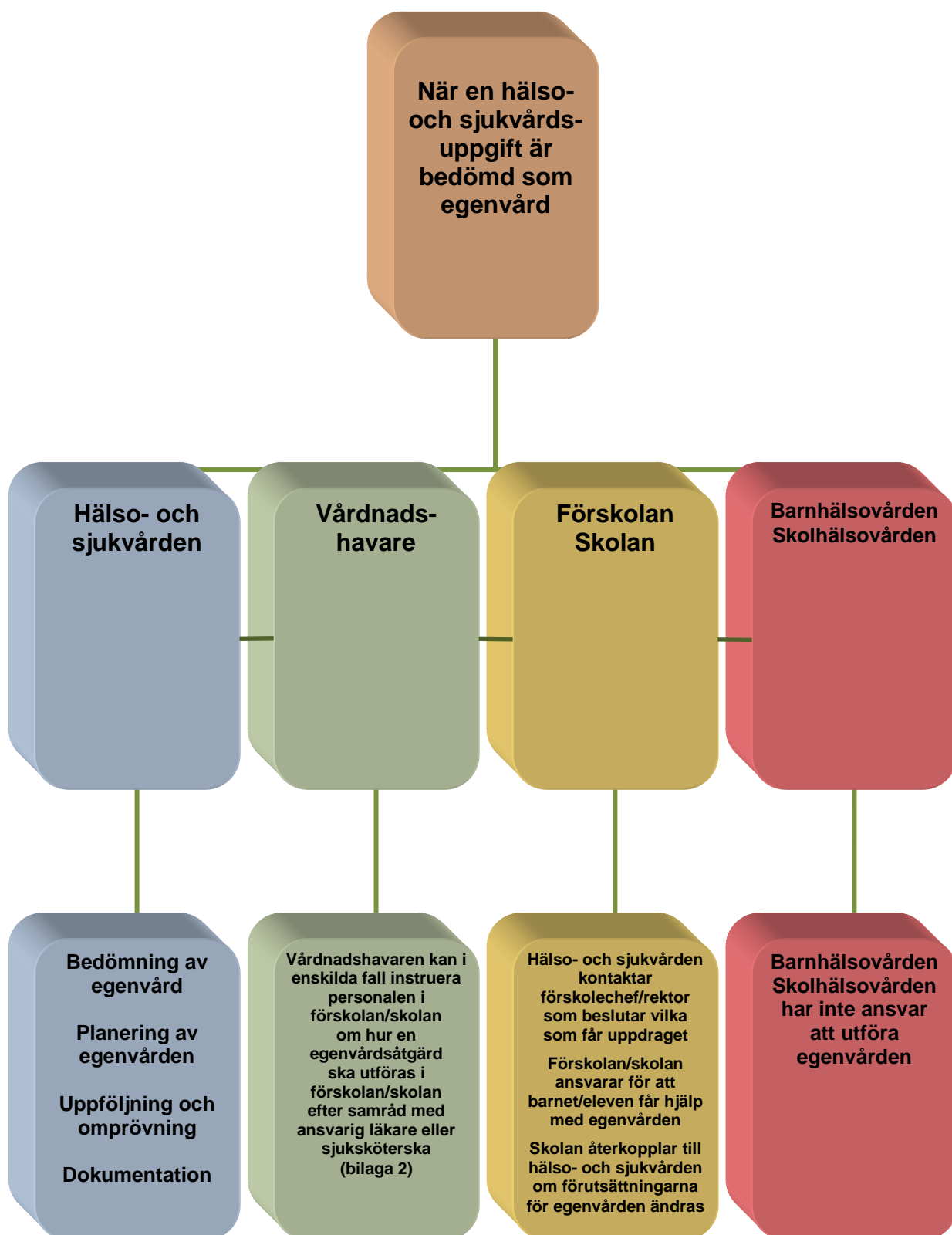
4 ARBETSGRUPP

Överenskommelsen har utarbetats av en arbetsgrupp tillsatt av Barn- och ungdomsgruppen med följande personer:

Patrik Nilsson	Rektor	Örebro kommun
Marie Engman	Förskolechef	Örebro kommun
Marina Lundqvist	Skolssköterska/verksamhetschef	Lindesbergs kommun
Ingemor Skoglund	Skolöverläkare	ÖLL
Åsa Sköld	Sjuksköterska	BUP, ÖLL
Lars-Göran Holmgren	Diabetessjuksköterska	Barnkliniken, ÖLL
Marianne Morsten	Sjuksköterska	Habiliteringen, ÖLL
Leif Ekholm	Verksamhetschef	BHV, ÖLL

Flödesschema - ansvarsfördelning landsting/kommun

Medicinering som egenvård inom förskola/skola

Barnets/elevens för- och efternamn	Barnets/elevens personnummer
Förskola/Skola	Avdelning/klass
Kontaktperson inom förskola/skola	Telefon
Ansvarig läkare/sjuksköterska vid:	Telefon/e-post

Barnets/elevens läkemedel (läkemedelsnamn, dosering, tidpunkt, hur läkemedlet ska tas)
Vad barnet/eleven behöver hjälp med.
Hur och var läkemedlet förvaras. Att tänka på vid utflykter. Beakta utgångsdatum.
Varför läkemedlet ska tas. Eventuella symtom att beakta. Vid akut situation kontakta/ring.
Denna överenskommelse är upprättad datum .....och gäller fr.o.m..... t.o.m. ....
Om förändring sker i medicineringen omprövas beslutet och ny blankett upprättas. Om förskole-/skolpersonal eller vårdnadshavare upptäcker att egenvården inte fungerar ska en omprövning av bedömningen av egenvården göras.

Vårdnadshavares/annan anhörigs telefon dagtid:
--

		Den som hjälper barnet/eleven i förskola/skola	
Datum	Vårdnadshavare	Datum	Namn
Datum	Vårdnadshavare	Datum	Namn
Datum	Förskolechef/Rektor	Datum	Namn
		Datum	Namn
		Datum	Namn